

PAIDE RAJOOINI PARIDUSOSAIGONNA MEZODIKAKABINEZ

PAIDE RAJOOINI KOOLIEELSETE LASTEASU-
TUSTE PEDAGOOGILISED LUGEMISED.

"EMAKEELE TUNNI EFEKTIIVSUSE TÕST-
MISE VÕIMALUSI".

Türi Majanditevaheline Lastepäevakodu

"Nurmenukk" kasvataja

NAIMA KASELO

K 15 760

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K15760

EMAKEELE TUNNI EFEKTIIVSUSE
TÕSTMISE VÕIMALUSI.

Türi Majanditevaheline Lastepäevakodu

"Nurmenukk"

Kasvataja Naima Kaselo

Emakeel on võti, mille kaudu laps omandab teadmisi. Emakeele kaudu me tutvustame lapsi oma rahva materiaalse ja vaimse kultuuriga, kunstiga. Elava vaatluse ja sõna kaudu tajub ja omandab laps temale jõukohaseid fakte loodusest ja ühiskondlikust elust ning nõukogude ühiskonna moraalseid tõekspidamisi. Kasvataja kasutab emakeelt kui laste mõjutamise, nende moraalse palge kujundamise tähtsamat vahendit.

Mida noorem on laps, seda rutem ta väsis vaimsete ülesannete täitmisest. Sellepärast peavad emakeele tunnid olema hästi läbi mõeldud, vaheldusrikkad ja metoodiliselt õigesti läbi viidud. Õpetamise kõrval ei tohi tahaplaanile jääda tundide emotsionaalsus.

Et emakeele tunnid oleksid lastele huvitavad ja kasulikud, et kindlustada aktiivset tähelepanu ja programmilise materjali aktiivset omandamist kõikide laste poolt, et tund oleks efektiivne, olen püüdnud täita järgmisi tingimusi: 1. Tunni hoolikas ja õigeaegne ettevalmistamine.

2. Tunni õige organiseerimine.

3. Tunni läbiviimise õige aja valik.

4. Sobiv tunni struktuur.

5. Tunni materjali jõukohasus, laste huvide arvestamine.

6. Näitlikkus.

7. Kasvataja kõne ilmekus.

8. Liigutuste lülitamine tundi.

9. Mängulised võtted.

10. Laste aktiveerimine.

11. Kirjanduspala, luuletuse või laulu kasutamine.

12. Imiteerivate häälitsuste kasutamine.

13. Huumori kasutamine.

I. Tunni ettevalmistamine.

Kui tund on hästi ette valmistatud, tunnen end tunnis kindla kindlana, ei kasuta juhuslikke meetodeid, olen kõnes ladusam, ilmekam. Paljud tunnid vajavad efektiivsuse tõstmiseks eelteadmisi. Näit. laste jutustamine, ümberjutustamine, jutustamine isiklike kogemuste põhjal, vestlus üleelatud, kuuldust ja nähtust. Sellisel juhul on ettevalmistus toimunud vabal ajal ja ootemomentidel. Sellega olen arendanud laste kõne aktiivsust, parandanud laste kõnes esinevaid vigu. Lapsele lähenemine toimub individuaalselt, on võimalus julgustada argu lapsi, vastata laste rohkearvulistele küsimustele, mis omakorda rikastab nende küsimuste ringi ja teadmisi.

Viimasel ajal olen kasutanud vabal ajal loosiratast, millel on sellised sektorid: jutusta, loeme, ütle salmi, mõistata ja mõtle välja.

Loosiratta keeramise õiguse loeme välja liisusalmiga. Lapsi distsiplineerib väga just see, et loosiratas määrab, kes mida teeb ja liisusalm määrab selle, kes teeb.

1. Laste jutustamise arendamiseks on võimalusi palju. Näit. küsin lastelt, kellest või millest me jutustame. Laps vastab, kas karust, liblikast, koerast, poisist jne. Sama laps ka alustab. Näiteks: "Kord läks väike kiisu öue" Kui ta enam ei oska, suunan ja abistan küsimustega. Teised lapsed lisavad oma fantaasia järgi juurde ja nii tulevad üsna toredad ja fantaasiarikkad loovjutustused vabal ajal.

2. Kui tuleb sektor "Loeme", siis liisusalm lubab ühel lapsel tõmmata "Nõukogude Naise", "Tähekesest" või mujalt üksikutele lehtedele kogutud jutte ja luulätusi koos piltidega. Lastele meeldib loosiga tõmbamine. Loetu kohta

avaldame oma arvamust, otsime välja töetera.

3. Millise salmi loosiga välja tulnud laps ütleb, jääb lapse enda otsustada. Kaaslased abistavad vajalikus kohas.

4. Lastele meeldib väga mõistatamine. Selliselt loosiga saavad saavad lapsed üksikult mõistatada, samuti teisele mõistatusi esitada. See on hea moodus mõistatuste kordamiseks.

5. Kui tuleb sektor "Mõttele välja", läheb vahema laste rikas fantaasia. Tahetakse matkida näilitsusi, loomi, lunde, autot, mängida mõnd mängu, lavastada, võimelda, tantsida, joonistada jne. See pakub vaheldust, annab vahele liikumisvõimalusi.

II -III. Järgmisena tuleb arvestada, et hea tunni organiseerimine ja õiga aja valik aitavad tõsta kogu tunni efektiivsust.

IV. Sobiv tunni struktuur.

Efektiivsuse seisukohalt on väga tähtis tunni struktuuri sobiv valik. Tund peab olema metoodiliselt ja laste tegevuselt vaheldusrikas. Enakeele tunnid olen korraldanud 2-3 osalistena, seostanud sobivateemaliste õppemängudega. Näiteks köögiviljade vaatluste tunnis õppemäng "Arva ära, mis köögivilj see on?", "Mäng juurviljadega", sügistemade juurde "Mäng lehtedega," viisakuse teema puhul "Läheme poodi", kõne arendamise teema puhul "Postimees toob pakke". Tarbeesemetevaatluse korral "Mida lähene vaja?", liiklusteema juures mäng "Liiklusjuht". Loomade ja lindude temade juurde sobib "Minu loomad", mis võimaldab matkimist. Kui olen andnud teadmisi loodusest, taimedest või lilledest, siis "Tunne lilli", "Kus see kasvab?", "Tunne puid". Töö teemade juurde olen kasutanud õppemängu "Kes nii töötab?" (võimaldab jälle matkimist).

Enakeele tunde olen seostanud veel

a) kõneharjutustega (Näiteks lindudest rääkides:)

Kraak, kraak!

Hüva kraam!

Krahmma ära!

Kraak, kraak!

Liiklusteema puhul: Koppadi, kappadi,
koppadi, kappadi

kippadi, köppadi Tpruu!

Kodulindude puhul: Kok-kok-kok-kok-Kokerik,
kik-kik-kik-kik-Kikerik!

Kevade ja lindude teema juures:

Tuu-tuu-tuu, tii-tii-tii,
mina, kuldnokk, olen siin!

Hügieeniteema juures:

sukk on krussis,
plekid kleidil,
sussid puhta vussis Heidil.

Riietumisest rääkides:

Kook-kook, kindaid koon.
Klip-klõp, klipa-klõpp,
ühel kindal juba lõpp.

b) tööelementidega

Näiteks E.Raua kirjanduspala "Kiili kasvuhuone" esitamise tunnis võib panna ajatamiseks klaasidesse sibulaid ja anda edaspidiseks vaatlusülesandeid.

c) lavastusmänguga

Näiteks koduloomade teemade juurde sobib lavastada

Kurr-karr- kus sa lähed?
Nurr-narr, nurme lähen.
Mirr-marr, mida otsid?
Hirr-harr, hiiri otsin.

d) laua- või näpusteatri esitamisega

Näiteks abivalmiduse ja abistamise teemade juurde sobib lauateater "Naeris", sõnakuulelikkuse teema puhul näpusteater "Pillekesest, kes läks kaugemale metsa" jne.

e) luuletuse esitamisega

Näiteks vestlusteemat puhtusest ja hügieenist võiks siiduda J. Orleansi luuletusega "Seep". Naistepäevalised teemad on head varemõpitud luuletuste kordamiseks. Vaatlusteema lindudest elustub, kui tuletame meelde H.Männi luuletust "Uus toidulaud".

f) Peaaegu iga teema juures on võimalik kasutada mõistatusi ja vanasõnu.

Näiteks liiklusteema puhul mõistatus valgusfoorist, aastaaegadega seotud teemade juurde mõistatusi looduse nähtuste, puude ja pöösaste ning lillede kohta. Palju on

mõistatusi loomadest ja lindudest, tarbeesemest jne.

Kui laps teab, et kasvataja võib iga tund neid millegagi üllatada, on huvi tunni vastu suurem. Ka see, kuidas tundi alustada, on tähtis. Olen püüdnud seda teha võimalikult erinevalt: kord kasutan mõistatust, kord küsivad pöördumist laste poole (näit. "Miks teile sügis meeldib?" , "Mida ootate näärivanalt?" jne.), kord alustan sisesejuhatava jutustusega (näit. liiklusteemalise õppemängu "Liiklusjuht" puhul jutustasin õnnetusest tänaval, õppemängu "Lüheme poodi" eel jutustasin seiga lapsest, kes ei osanud viisakas olla jne.), olen demonstreerinud mõnd eset, tegevust, pilti, raamatut, toonud tundi tegelasi (nukke, mänguloomi, muinasjututegelasi), alustanud tundi lauluga, mis meeldib lastele eriti. Veel parem on, kui lauluga kaasnevad liigutused ja matkimine. Näiteks E. Niidu luuletuse "Sügis" õppimisel laulsime muusikatunnis õpitud laulu "Sügis". Matkisime puude õõtsumist sügistuules, lehtede lüngemist, vihmapiiskade koputamist jne.

Tundi võib alustada imekotikese kasutamisega või peidetud eseme või tegelase ülesotsimisega. Näiteks tunnis, kus mänguks oli "Postimees toob pakke", peitsin rühma ümbrikud, kuhu oli sisse asetatud laste joonistatud pildid. Iga laps leidis ümbriku ja jutustas, mis tema pildil oli kujutatud. Hiljem jätsime ümbrikud ja pildid postkontori mänguks. Nii oli huvi äratatud ka loovmänguks.

Tunni teemaga seotult olen tundi alustanud mõne tubli lapse heateo kiitmisega või mõne tööülesande hea täitmise tunnustamisega. Näiteks teema puhul "Meie rühma lilled" kiitsin loodusnurga korrapidajaid hoolsa töö eest. Olen kiitnud lapsi, kes abistavad väiksemaid riidessepanekul või

öues majahoidjat töö juures. Lapsed vajavad tunnustust ja kõik nad tahavad olla kiidetava osas.

Tundi olen alustanud heliplaadi või helilindi kuulamisega, looduse või lindude häälte kuulamisega. Võime lasta mõistatada, kellest või millest on laul, millest seal jutustatakse. Võib demonstreerida laste joonistusi või meisterdusi. Teema "Lumi ja jää" puhul vaatlesime laste joonistatud lumehelbeid, vaatlusteema "Siil" eele, oleme vabal ajal meisterdanud siile kas plastiliinist ja okastest, tikkudest või muudest looduslikest vahenditest.

Tundi võib külla kutsuda ootamatult arstitädi, kokatädi jne. Tunnis, kus vestlesime raamatutest, nende hoidmisest ja kasutamisest, lasksin tundi tulla nn. "elaval raamatul" (laps suurtest joonistuspoognatest raamatuga, millel on peal plekke, lehed kortsutatud ja rebitud). Raamat ütles süüdistusi halvadele lastele, kes on teda nii halvasti hoidnud. Olen kasutanud tegelasena vastavalt ettevalmistatud lapsi vanemast rühmast. Hügieeniteema korral käis meil tunnis naaberrühmast sasitud, määrdunud näo ja kätega lohakil riiete ja lontis sokkidega laps. Tunni käigus tegime lapse jälle ilusasti korda ja puhtaks. Oma rühma lapsi ei ole hea selliseks negatiivseks osaks rakendada, sest nemad ei taha alati õigesti, mis on mäng, mis tegelikkus ja võivad suhtuda osatäitjasse kui lohakas lapse. Lindude teema puhul kutsusin tundi külaliseks ühe lapse isa, kes tõi kaasa ka omavalmistatud lindude söögimaja. Liiklusalasest tunnis käis meil isa, kes töötab ka ühiskondliku autoinspektorina ja aitas meil liiklusväljakul liiklusjuhina. Olen kasutanud oma asutuse muusikajuhatajate abi, kes tulevad tundi vasta-va tegelasena vastavateemalise laulu või muusika saatel. Näiteks mitmesuguste tööde ja tegevuste tutvustamisel on

meil külas käinud Karlsson, kes demonstreerib oma oskusi, olles alati maailma parim.

Alati tuleb muidugi jälgida, et efektiivsust taotledes ei mindaks liiale ja ei unustataks tunni põhilist eesmärki ega kannataks tunni distsipliin. Arvestama peab ka laste vanusega. Vanemas rühmas tuleb planeerida juba rohkem tunde, mis oleksid koolitööle lähedasemad, et kasvatada lastes püsivust ja iseseisvat tööd.

V. Jõukohasus.

Teema valikul lähtuda eelkõige vanusest, programmist ja jõukohasusest. Tund peab vastama eale. Vastavalt sellele valida ka efektiivsust tõstvad võtted. Arvestada tuleb aga ka rühma arengutaset ja lasteasutuse asukohta (linnas või maal, mere lähedal, raudtee, ehituse, farmi jne. lähedal). Kui tund on lastele sisult liiga raske või kui ei kasutata eale sobivaid meetodeid, kui kasvataja kõne on lastele raskesti mõistetav, siis on lastel raske tundi jälgida. Kui tund on liiga kerge ega nõua lastelt vaimset pinget - ka siis hajub laste tähelepanu. Arvan, et tunni efektiivsuse tõstmisel peaksimegi püüdma rohkem mõjutada laste tundeelu. Kui me oleme laste südameid millegagi heast või halvast jutustades liigutanud, mõtlevad nad kaua kuuldu üle, vestlevad hiljem omavahel ning avaldavad oma arvamust.

Pildivaatluse tunnis "Siilipere" jutustasin tähelepanu ja emotsionaalsuse tõstmiseks minu kodus juhtunud loo siilist, kes sattus kogemata maasikatele laotatud aiavörku ja oli peaaegu lämbumas. Lapsed jälgisid suure pingega minu jutustust, et teada saada, kas siilike jäi ellu. Kõikide silmad muutusid rõõmsaks, kui kuulsid, et siilike varsti toibus ja minema vudis. Siin piisas ainult emotsionaalsest jutustusest kasvataja poolt..

VI. Kasvataja kõne ilmekus.

Kõne ilmekus ja emotsionaalsus soodustab selle paremat mõistmist ja omandamist. Eriti nõuab ilmekust kõne nooremate lastega. Ilmekus peab aga olema loomulik, mitte liialdatud. Küll aga aitab kasvataja kõne iga varjund hoida või muuta meeleolu. Näiteks koolieelikute rühmas oli tund, kus alustatud jutukesele tuli mõelda lõpp. Teemaks oli "Juhtum nörgal jääl." Lugesin seiga sellest, kuidas kahest sõbrast üks kukkus läbi nörge jää. Küsisin lastelt kiirustades, justkui hirmuga: "Mis nüüd saab?" Polnud vaja enam lapsi aktiviseerida. Igaüks tegi oma ettepaneku, kuidas sõpra päästa. Soovitati ulatada käsi, teivas, vits, kepp, sall, siduda kokku riietusesemeid, painutada alla mõni kaldalolev puu, hüüda appi või joosta lähedusse abi järele.

Töstsingi küsimuste esitamise tempot, nagu sõltuks sellest sõbra päästmine ja lapsed mõtlesid pingega kaasa. Tund oli hoogne ja tempokas. Ei olnud aega mõelda kõrvalistele asjadele. Kaasa töötasid ka kõik arglikud ja tagasihoidlikud.

VII. Näitlikkus.

Mida noorem on laps, seda rohkem ta vajab näitlikkust, et tekiks ja püsiks huvi õpitava vastu. Näitlikkus on vajalik ka õpitava materjali paremaks tajumiseks, mõistmiseks ja omandamiseks. Kasutan tunnis mänguasju, tarbeesemeid, pilte, makette, mullaaze, diafilme, looduslikke objekte. omavalmistatud vahendeid, flanellograafi, magnettahtlit, lihtsaid skeeme või jooniseid. Mida rohkem meeli tunnetusprotsessist osa võtab, seda paremini omandab laps teadmisi (katsumine, nuusutamine, kõvaduse või pehmuse, sileduse või kareduse, soojuse või külma kompimine, ilu ja värvi vaatlemine, võrdlemine suuruse ja kuju järgi, raskuse kaalumine jne.)

Enne, kui hakkasime dramatiseerima "Kaks ahnet karupoe-
ga", pesime hoolega käed puhtaks, sest juustukeraks olid
meil kaalikad, mida tegelased jagasid ja ka otse mängu käi-
gus sõid. Lastele meeldis see väga ja uuesti ja uuesti ta-
heti seda mängida. Tunni lõpus jagasime kaalikat ka neile
lastele, kes tunnis ei saanud rebaseks või karuks olla.

VIII. Liigutuste lülitamine tundi.

Lastel on raske pikemat aega viibida istuvas asendis.
Mida nooremad on lapsed, seda enam on vaja kasutada tunnis
organiseeritud, tunni teemale vastavaid liigutusi (looma
või liiklusvahendi liikumise, mingi tööprotsessi, tegelaste
liigutuste matkimine, eseme kuju või suuruse iseloomustamine
liigutustega, loodusnähtuste matkimine, tantsu ja võimlemis-
elementide sissetoomine emakeele tundi, seostada liikuva
iseloomuga õppemänguga). Peaaegu iga kirjanduspala, luule-
tus või ükskõik milline teema võimaldab sisse pöimida liikumist
ja veel parem - liikumist koos lauluga. 4-aastaste laste
rühmas teema "Kuusk ja mänd" puhul kasutasin enne nääre muu-
sikatunnis õpitud laulu "Kuuseke". Asetasime sõrmed kuuse-
tipuna kokku, sirutasime käed üles ja lasksime tuulel kuuse-
kest liigutada.

Rohkesti kasutan laste ettekutsumist tunnis: midagi näi-
tama, luuletust esitama, hoidma, abistama, mingit tegevust
ette näitama, matkima. Kirjanduspala "Tikk ja Takk kaevavad
maad" puhul küsisin, kuidas lapas seda teeks, et ta näitaks
seda teistele. Siit tuleneb järgmine nõue - laste aktivi-
seerimine.

IX. Laste aktiveerimine.

Emakeele tunnis ei või lapseda olla ainult kasvataja kuula-
jad, vaid nende kõnet tuleb aktiveerida: küsitleda lapsi,
lasta jutustada, öelda kooris uut sõna, mõnda väljendit,

kiirkõnet, kõneharjutust, küsitleda rohkem lapsi, ka neid, kes kunagi vastata ei soovi. Küsimusi esitada kogu rühma mõtlemapanemiseks. Küsimused olen valinud selliselt, et need paneksid mõtlema, arendaksid taiplikkust, oskust oma arvamust põhjendada, et nad täiendaksid teiste vastuseid, parandaksid või ka annaksid hinnangu.

X. Mängulised võtted.

Mida noorem on laps, seda rohkem on vaja kasutada mängulisi võtteid, et muuta tundi huvitavaks ja arusaadavaks.

Kui luuletust esitav laps saab kätte sisule vastava eseme või pähe peakatte, teeb ta seda palju ilmekamalt ja paremini. Vestlus on haarav ja aktiivne, kui sealt võtavad osa käpiknukud või näpunukud. Mängulised elemendid on omal kohal kõikides rühmades, ainult vanemas rühmas ei tohi nendega enam liialdada.

XI. Kirjanduspala ja laulu kasutamine.

Lühemaid kirjanduspala, luuletusi, lühijutte, mõistatusi, vanasõnu või ka rahvanaljandeid, katkendeid pikemast jutust, riimkõnet (2-4 rida) - neid kõike võib lülitada mitmesugustesse emakeele tundidesse.

Näiteid: Kutsu jälg viib kuudi juurde,

oraval viib puude juurde,

muti jälg viib muru sisse,

rebasel viib uru sisse.

Mäng sai otsa, mäng läks metsa,

suure vana männi otsa.

Pliidi peal on piim,

piima tahab Triin.

Piimalass on meie kass,

surimuri on me Muri.

Vikkelsukk on meie kukk,

lobamokk on meie sokk.

Sellised salmid toovad tundi vaheldust, muudavad tunni elavamaks.

Ka laule võib tunnis mitut moodi kasutada: laulda nukule unelaulu, laulda karust või karule, naistepäeva eel võime laulda emast, nääride eel näärdest, palju laule on lindudest, loomadest. Olen kasutanud laule "Abistame ema", "Pesen nõusid", "Linnumajake", "Jänku" jne.

XII. Imiteerivate häälitõuste kasutamine.

Need on ühtlasi ka ~~hääle~~harjutusteks mitmesuguste loomade, lindude, liikumisvahendite, häälte, mitmesuguste inimeste töödes ja tegevuses tekkivate häälte imiteerimine.

Näiteid: Tsumha-tsumha sõidab rong.

Mitu vagunit seal on?

Karumõmmil tühi vats,
astub metsas tats ja tats.

Sisss-siss-suss
susiseb uss.

Tip-tip-tip-tip!

Tibufarmis tibukestele süüa tarvis.

Köpsujalga kitsekene,
kipa-köpa, kipa-köpa.
Köpsab koju pilma tooma,
kipa-köpa, kipa-k pp.

Väljas laulab vihmatilk,
tsilk-tsilk-tsilk.

Kase ladvas kägu kukub kukku! kukku!

Männi otsast vastab Juku kuku, kuku!

Hobusega sõidame,

jalakäijaid võidame.

Hopp ja hopp! Trr! Stopp!

Läbi on galopp.

Kõike seda võib lasta lastel öelda kooris või üksikult või siis osa üksikult, osa kooris. Nii elustame tundi, arendame selget diktsiooni, arendame häälikute või häälikuühendite hääldamist. Eriti vajalikud on need nooremates rühmades. Vanemates rühmades võivad taolisi harjutusi ka lapsed ise välja mõelda.

XIII. Huumori kasutamine.

Huumor on igas tunnis alati kasulik. Huumoriga seoses jääb materjal kergemini meelde. Huumor on aga isikupärane asi ja sellepärast jääb igaühe enda otsustada, kus ja kuidas seda kasutada. Kohased on vigurijutud, rahvanaljandid, eriti vanemates rühmades. Ärgem unustagem, et naer on terviseks, mitte võtta seda kui distsipliinirikumist.

Lugupeetud kasvatajad! Soovin teile head tahet näha veidi rohkem vaeva tundide ettevalmistamisel, sest lapsed on tänulikud kuulajad, vaatajad ja osasaajad.